

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
ח'תם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ח ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 586

מסכת שבועות מ"ט-עבודה זרה ז'

בס"ד, ה' אלול תש"ע

השבוע בגליון

- ◆ כל הפוסק מדברי תורה... מאכילין לו גחלי רתמים
- ◆ מדוע תקנו חכמים לומר "פסוקי דזמרה"?
- ◆ כמה זמן אורכת אמירת "פסוקי דזמרה"?

- ◆ מנהגי הפייטנים, ה"קרוב" ו"היוצרות"
- ◆ השנה איננה שנת ה' תש"ע??
- ◆ באיזו שנה אירע החורבן

דף ג/ב כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין לו גחלי רתמים

כל הפוסק מדברי תורה... מאכילין לו גחלי רתמים

בגמרתנו מובאת אמרתו המפורסמת של רבי לוי: "כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה, מאכילין לו גחלי רתמים, שנאמר (וייב ל/ד): "ושורש רתמים לחמם". כלומר: מלבד הציווי האלוקי (יהושע א/ח) "והגית בו יומם ולילה", ומלבד האיסור לדבר דברים בטלים (יומא יט/ב), הפוסק מתלמודו כדי לשוחח בדברי חולין, "מאכילין לו גחלי רתמים". ה"חפץ חיים" זצ"ל ("שמירת הלשון" ח"א חתימת הספר פ"ב) מבאר, כי מאחר שגחלי רתמים בוערים שנים עשר חודש (בבא בתרא עד/ב), לפיכך השתמש בהם רבי לוי כמשל, רמז לעונש הרשעים בגיהנם שנמשך שנים עשר חודש. ב"כסא מלך" (לתיקוני הזהר תיקון י"ח לג/ב) נאמר, כי אף תורתו נמסרת לחיצוניים.

הלכה זו מבוארת במשנה (אבות פרק ג' משנה ט'): "רבי יעקב אומר, המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו, ואומר: מה נאה אילן זה ומה נאה ניר זה, מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו". תשב"ץ ("מגן אבות" שם) מבאר, כי בשיחתו בדברי חולין חלף לימוד התורה, מכריז אותו אדם כי שיחת החולין חשובה בעיניו מלימוד התורה, ומלבד שביטל תורה ודיבר דברים בטלים, הוא ביזה את כבוד התורה. מהר"ל מפראג ("דרך חיים" שם) מוסיף: הן הקב"ה יושב ושונה את התורה במחיצתם של לומדי התורה, וכיצד זה מהין יציר כפיו להפסיק באמצע לימודו ולפנות לשיחת חולין (ראה עוד "ספר חסידים" סי' תתקמ"ד).

הגאון רבי יעקב רישר זצ"ל, בעל שו"ת "שבות יעקב", כותב בספרו "עיון יעקב" (בסוגייתנו), כי הדברים אמורים אף לגבי תלמיד חכם שהוגה רבות בתורה, כפי שאמר רבי לוי "כל הפוסק מדברי תורה", ואף על פי ששיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד, כלומר: אינה נחשבת דברים בטלים, בכל זאת, מאחר שהתורה נמשלה לחם ולמים, אין להפסיק באמצע לימודה. לפיכך, הפוסק מלימודה נענש בגחלי רתמים, כדברי הפוסק "ושורש רתמים לחמם", מידה כנגד מידה על שפסק מלחמה של תורה.

צערו של בעל "יוסף אומץ": בעל ספר "יוסף אומץ" (דף רס"ח) מקונן: "ומיום עומדי על דעתי נצטערתי מאד להשמר מעונש זה, כי דבר שכיה הוא מאד למי שלומד בחדר אשר בני ביתו הם תמיד בו, וגם הנכנסים והיוצאים נכנסים ויוצאים בתדירות גבוהה על מנת לדבר עם בעל הבית, ומן הצורך להם שבעל הבית יפסיק מלימודו פעמים רבות". לאחר מכן הוא מציין, בזהירות גדולה, כי אפשר להפסיק את הלימוד במקום שאינו אמצע עניין, וכאשר יחזור ללימודו לא יאלץ לשנות שוב

דבר העורך

נשעם הארץ ביקש להתקבל לשיבתו של ה"חתם סופר"

ערב יום הכיפורים. גאון הדור, בעל "חתם סופר" זצ"ל, מסב לסעודה המפסקת עם בני משפחתו וכמה ממקורביו.

מבטי המסובים מופנים אל רבם, ראש הישיבה, היושב בראש השולחן ועיניו זולגות דמעות המתגלגלות ויורדות אט אט על זקנו האפור. במקרים מועטים זכינו כי גדולי הדורות שעברו יתארו בעט סופר את רגשות לבם ההומה. הפעם יכולים אנו לצטט את מלותיו הקדושות של רבן של כל ישראל המעיד על סיבת בכיו: "הסב על שולחני הבחור יעקב כץ ואמר לי מחידושי... **וזלגו עיני דמעות** מרוב **התלהבות שמחה** אשר זיכני ה' לשמוע מבחור רך בשנים כמותו דבר קרוב לאמת מחודד ומשונן כפליים לתושייה" (הובא בגדולי הדורות להגר"מ שטרן שליט"א). גם בשו"ת "חתם סופר" [חידושי תורת משה] מוצאים אנו התייחסות לתלמידו אהובו: "שלום לצנתרות המריקים זהב המסולאים בפז תלמידי בחורים מופלגים כה' ישעי' וכה' יעקב כץ יחי" (שו"ת "חתם סופר" חלק א אור"ח סימן ד ד"ה "שלום לצנתרות").

"חתם סופר" בכה מהתרגשות על כך שתלמידו מצליח בתורה. אהבתו של גאון הדור לתלמידיו אינה יודעת גבולות, ושמתו פורצת כל מחסום עד כדי דמעות של אושר ושמחה כאשר הם מתעלים בלימוד התורה הקדושה. אהבה זו היא שבסופו של דבר גם הצמיחה את אחד מגאוני הדור, כפי שיתואר במעשה שלפנינו:

מנהג ותיקין הוא בישיבתו של גאון הדור ששכנה בעיר פרשבורג בה התמנה לרב בשנת תקס"ו. תלמיד חדש כי יחפוץ ללמוד ב"ישיבת פרשבורג", היה מתייצב

◀

לעילוי נשמת

ר' **משה שניצר** ז"ל ב"ר מנחם מנדל ז"ל

נלב"ע ג' באלול תשס"ז **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

נר ה'

נשמת אדם

עילוי נשמה

מרת **בתיה שטילמן** ע"ה

ב"ר אשר ז"ל ליום השלושים לפטירתה

נלב"ע ח' באב תש"ע

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

עילוי נשמה

מרת **דבורה הפטקה** ע"ה

ב"ר ישראל ז"ל

נלב"ע ה' באלול התשנ"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

עילוי נשמה

הר"ר **יחיאל מאיר ברנד** ז"ל

ב"ר יששכר דב הכהן ז"ל

נלב"ע ז' באלול תשמ"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידו הר"ר **אפרים ברנד** ומשפ' שיחיו - גבעתיים

את הדברים הקודמים כדי להמשיך וללמוד. להלכה, פסק ה"משנה ברורה" (בשער הציון סי' רפ"ה ס"ק י"א), כי השונה שניים מקרא ואחד תרגום אינו רשאי להפסיק את קריאתו באמצע עניין. נסיים בציון מנהגו של הגאון רבי אפרים זלמן מרגליות מבראד זצ"ל, שבעת שנאלץ להפסיק מלימודו לצורך שיחת חולין, פשט מעליו את המעיל בו התעטף בשעת הלימוד. ואילו מהר"א מבעלזא זצ"ל לא שוחח בדברי חולין עד שהחזיר את הספר למקומו ("שבת הקהתי" ח"א סי' ש"ע) [ראה בספר "בתורתו יהגה" פ"ה סעי' ג'].

דף ז/ב לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל
מדוע אומרים "פסוקי דזמרה"?

בסוגייתנו מובאת דרשתו של רבי שמלאי: "לעולם יסדר אדם שבחו של מקום, ואחר כך יתפלל". כלומר: בטרם בקשות התפילה יש להקדים דברי שבח לקב"ה. לדעת רמב"ם (הלכות תפילה פ"א): "מצות עשה להתפלל בכל יום... ואין לתפלה זמן קבוע מן התורה. לפיכך, נשים ועבדים חייבים בתפלה, לפי שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמא... שיהא אדם מתחנן ומתפלל בכל יום, ומגיד שבחו של הקב"ה ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחנה, ואחר כך נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו, כל אחד לפי כחו". כלומר, לדעתו, חובת התפילה היא מן התורה, ואף סדר התפילה - דברי שבח, תפילה והודאה, מן התורה הוא. כאשר עזרא ובית דינו תקנו שמונה עשרה על הסדר, אף הם קבעו שלש ברכות ראשונות שבח לקב"ה, שלש ברכות אחרונות שעניינן הודאה, ויתר הברכות האמצעיות לשאלת צרכי הפרט והכלל (עיי' "לחם משנה" שם הל' ב', "פרי מגדים" בפתחה להל' תפילה, או"ח סי' פ"ט, "אור שמח" הל' תפילה שם).

מדוע תקנו חכמים לומר "פסוקי דזמרה"? ה"טור" (או"ח סי' נ"א) מציין את דברי סוגייתנו כאחד הטעמים לתקנת חז"ל לומר בתפילת שחרית פסוקי דזמרה, שעניינם שבח והודאה לקב"ה, אך הוא אינו מציין אם זהו הטעם העיקרי לתקנה זו. אכן, ממחלוקת ראשונים המובאת על ידי ה"טור" (סי' נ"ב) אפשר ללמוד, כי דבר זה אינו מוסכם.

נחלקו ראשונים אם מי שלא הספיק לומר פסוקי דזמרה, רשאי באמירתם לאחר התפילה לומר עמם ברכות "ברוך שאמר" ו"ישתבח". לכאורה, הפוסקים השוללים אפשרות זו, סוברים שחכמים תקנו לאמרם, בעיקר כדי שהמתפלל ישבח את בוראו לפני התפילה, ולפיכך, לאחר התפילה אין הוא רשאי לברך בשם ובמלכות ברכה שאינה נאמרת במקומה. אולם, אם אין טעם זה עומד בבסיס תקנת חז"ל, רשאי אדם זה לומר את פסוקי דזמרה על ברכותיה לאחר התפילה. להלכה נפסק ("שולחן ערוך" סי' נ"ב), כי אין לומר "ברוך שאמר" ו"ישתבח" לאחר התפילה (עיי' "משנה ברורה" שם ס"ק ח').

"משנה ברורה" פוסק (סי' ע"ט ס"ק ב'), כי מאחר שגם נשים חייבות בתפילה, כאמור, עליהן להחמיר ולומר גם פסוקי דזמרה, אשר לדעת חלק מן הפוסקים מהווים חלק מתפילת השבח, שיש להקדים לתפילה (ראה שו"ת "מחזה אליהו" סי' ט"ו). אולם, בעל "שולחן ערוך הרב" (שם סעי' א') ו"ערוך השולחן" (סי' ק' סעי' א') חולקים על כך. עם זאת, הם מציינים, כי אף שאינן חייבות בפסוקי דזמרה, הן רשאיות לברך "ברוך שאמר" ו"ישתבח" בשם ובמלכות: "ולמה לא יוכלו לזמר לה', כמו שעשתה מרים וכל נשי ישראל בקריעת ים סוף?" (ועיי' בספר "אשי ישראל" פ"ז ס"ק ל"ח).

כמה זמן אורכת אמירת "פסוקי דזמרה"? משעוסקים אנו בפסוקי דזמרה, מעניין לציין את שיעור הזמן ששיערו גדולי הדורות לאמירת פסוקי דזמרה - **חצי שעה**... ראוי לתשומת לב (ראה מהרי"ל הל' תפילה עמ' תמ"א, שו"ת מהר"ם מינץ סי' ח', הובא במ"א סי' נ"ג ס"ק ה', עיי"ש).

דף ח/א אם בא לומר אחר תפלת
מנהגי הפיוטים, ה"קרוב"ץ" וה"יוצרות"

אחד הפולמוסים הנרחבים ביותר, אשר לו שותפים כל הראשונים, הוא "פולמוס הפיוטים". פיוטים רבים חוברו במהלך הדורות על ידי הקדמונים, כגון אלו המכונים 'קרוב"ץ', על שם ראשי התיבות של הפסוק (תהילים קיח/טו) "קול רינה וישועה באהלי צדיקים" ("בית יוסף", או"ח סי' ס"ח), ואלו המכונים "יוצרות", משום שהם נאמרים בברכת "יוצר אור" בתפילת שחרית.

"טור" (או"ח סי' ס"ח) כותב, כי אף על פי שרבים מן הפיוטים חוברו על ידי קדמונים וקדושי עליון, פסק רמ"ה כי אין לאמרם, שהרי שנינו (ברכות יא/א): "מקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר, לקצר - אינו רשאי להאריך". מלבד זאת הוא מוסיף כי טוב ויפה לבטל מנהג זה, שכן, יש מהמתפללים המנצלים את זמן אמירת הפיוטים להפסיק את התפילה בשיחה בטלה בדברי הבאי.

שני מנהגי אשכנז: אולם בקרב בני קהילות אשכנז רווחו שני מנהגים. יש מהם האומרים את הפיוטים שנתקנו לחזרת הש"ץ, אך לא את הפיוטים שנתקנו בין ברכת "יוצר אור" לתפילת "שמונה עשרה", ויש שנהגו לומר גם פיוטים אלו. הנצי"ב מוואלאז'ין פורס בתשובה ארוכה ומרתקת (שו"ת

תחילה בביתו של הרב ששוחח עמו קמעה, וכבר עמד על טיבו וקבע את עתידו לשבט או לחסד. **לעיתים** אין התלמידים מבינים את שיקוליו של הרב, אך הכל יודעים ש"רבנו יודע את אשר הוא עושה" ובפרט אחר שבאחת הפעמים בה נמנע לפליאת הכל לקבל לישיבה בחור ברוך כשרונות, גילה את שיקוליו הנסתרים והסביר: "בחור זה אכן גאון הוא, אך כשנכנס לבחינה ראיתי שדרך ברגליו על הסכך שנשאר אחר החג בחצר, ומכך למדתי שאין לו רגש לדבר שבקדושה ואינו ראוי ללמוד בישיבה".

יהי היום, ובפתח דרוו של ה"חתם סופר" ניצב נער צנוע ובקשתו בפיו: "רצוני ללמוד תורה". עיני הנער הבורקות בתום ופניו הזכות, העידו כאלף עדים כי חשקה נפשו בתורה. הרב הושיט את ידו לשלום ופתח בשיחה קלה עם התלמיד החדש. לצער הרב נוכח ה"חתם סופר", כי כגודל רצונו של הנער ללמוד, חסר הוא את הכישורים הדרושים לכך. כמעט החל ה"חתם סופר" לפייס את הנער ולדבר אל ליבו מילות של תנחומים והגיון על כך שאין זה המקום המתאים עבורו, ואף היפך במחשבתו, שמא יסכים מי מבעלי המלאכה שבפרשבורג הגדולה, לקחת את הנער תחת חסותו וללמוד מלאכה הגונה שממנה יוכל לשבור את מטה לחמו.

הנער, שעשה דרך ארוכה ומפרכת מביתו עד למפתן דלתו של גדול הדור, הרכין את ראשו בהכנעה, כמו ידע מראש את התשובה אותה הוא עומד לשמוע. הוא כבר שמע אותה יותר מידי פעמים בחייו מכדי שיוכל להעלות בדעתו תשובה אחרת: "בחור טוב אתה" אמרו לו כולם, "אולי באמת תנסה משהוא אחר, יותר קל". כך אמרו לו כולם, בכל מקום בו ניסה את מזלו. **אבל,** ה"חתם סופר", גדול הדור, אבי יהדות הונגריה, חש, כי נשמה גבוהה ורצון כביר שלא יסולא בפז חבויים בתוככי הבחור הפשוט לכאורה שניצב לפניו. לו רק יצליח להגיע אל מעמקי פנימיותו ולדלות מתוכה את כוחותיו הנדירים של הנער ולהעלותם אל פני השטח, לעצבם ולכוונם לאפיק הנכון, או אז, יזכה הדור הבא באחד מגדולי תלמידי החכמים, ועל אתר החליט ה"חתם סופר" כי מקומו של הנער בישיבתו, בין בחורים ברוכי כשרונות, בקיאים בש"ס ופוסקים.

לא קלה היתה המלאכה. בור ועם הארץ היה הנער, אך ה"חתם סופר" לא הרפה. מעת לעת התעניין במצבו והתאים לו חברות על פי הידע שהספיק לרכוש. תקופה ארוכה חלפה עד שידע הנער תורה ומשניות, ואט אט החל להרגיל את לשונו לשפה הארמית של המורה. תלמידים רבים עזבוהו תוך כדי לימודם ואחרים שמילאו את מקומם נואשו גם הם, ורק הנער וה"חתם סופר" בטוחים היו בצעדיהם. הנער לא חדל לרגע אחד מללמוד. בכל רגע פנוי היה משנן את תלמודו ומתחנן בפני בוראו שיתן בו בינה להבין ולהשכיל.

שנים רבות אחר כך, עמד ה"חתם סופר" באותו חדר, ליד אותו שולחן בפניו ניצב הנער הצנוע לפני שנים רבות. הזמן נתן את אותותיו בפניו של גדול הדור. מלחמתו העיקשת והבלתי מתפשרת ברפורמים, גם היא הרצה את רישומיה במצחו הרחב. ביום רחב האיר את פניו של ה"חתם סופר". בסמוך אליו, ניצב בנו בעל ה"כתב סופר" שאחז בידו איגרת שהגיעה אל אביו ממרחקים. אגרות כאלו היו מגיעים לעשרותיהן בכל יום, אך פלפול גאוני שכזה כבר מזמן לא הצליח מאן דהוא לכווץ בתוך משפטים קצרים כל כך. לרגע אחד נלפתו אצבעותיו סביב משענתו העגולה של הכסא. כאומר, אכן סתירה עצומה ונוראה יש כאן, ובמשנהו, התרחבה ידו וליטפה באהבה את האותיות המאירות שהסבירו בפשטות מדהימה, מדוע אין שתי הסוגיות דומות זו לזו כלל ועיקר. חלקיה הנוספים של האיגרת גילו כי

האיש שאחז בקולמוס בקיא בכל מכמני התורה הגלויים והנסתרים כאחד.

הצצה קלה בשולי האיגרת גילתה ל"כתב סופר" כי הכותב הוא לא אחר מאשר אותו נער צנום ועם הארץ שהתדפק על דלתו של ה"חתם סופר" לפני שנים רבות...

בדרך לכל מעלה והישג רוחני בלימוד התורה, עומד היצר בטענה: "הדבר קשה, מי יודע אם תצליח להגיע להישגים משמעותיים". אולם, חז"ל הקדושים מלמדים אותנו כי "געת ומצאת" - אדם החפץ באמת, "תאמין" - סופו להשיג, לעיתים, אפילו אנשים בעלי טרדות, שבמחשבה ראשונה אינם מסוגלים ללמוד תורה, כשהם מתמידים להשתתף בשיעורי תורה - סופם שמגיעים להישגים גדולים ורבים.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק, פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

לעילוי נשמת

הרב **דוד יהודה זצ"ל**

ב"ר חיים גדליהו בנט זצ"ל נלב"ע י' באלול תשל"ג

וזוגתו הרבנית **אסתר** ע"ה

ב"ר שלמה צבי הברמן זצ"ל נלב"ע י"ט בסיון תשל"א

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **נחמה ליבא בטלמן** ע"ה

ב"ר אברהם שמואל מנא ז"ל נלב"ע ז' באלול תשנ"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים הילל ז"ל**

ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע ה' באלול התשנ"ב

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **זאב פרומר ז"ל**

ב"ר שאול דב ז"ל נלב"ע ה' באלול תשס"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

העלון יוצא לאור ע"י מאורות הדף היומי

משרד ראשי: רח' ווגמן 1
Wagman street 1
P. O. B. 471 Bnei-Brak ISRAEL
טל: 03-5775333
פקס: 03-7601020
E-mail: meorot@meorot.co.il

לתרומות והנצחות טל: 03-5775307
מוקד ההזמנות 151-500-700

"משיב דבר" ח"א סי' י"ג) את שרשי המנהגים הללו המבוססים על דעת בעלי התוספות בסוגייתנו ועל דעת ה"מרדכי" בברכות (פ"ג) כלהלן.

אין להפסיק את תפילת היחיד: בגמרתנו נאמר, כי רשאי אדם להוסיף בקשות בברכת "שומע תפילה", ולאחר התפילה הוא רשאי לבקש כל שירצה. משמע, איפוא, כי אין להוסיף תפילות בתוך התפילה. אם כן, תמהים בעלי התוספות (ד"ה "אם בא"), מדוע בתעניות נהגו להאריך בפסוקי רחמים ובסליחות בברכת "סלח לנו"? אין זאת, הם משיבים, אלא, שהיחיד הוא זה שאינו רשאי להפסיק בתפילתו, אך בעת תפילת הציבור, בחזרת הש"ץ, מותר להוסיף פיוטים ובקשות.

אין להפסיק לתפילת היחיד: ואילו המרדכי (שם), מבאר באופן אחר. לדעתו, האיסור אינו מתייחס כי אם לתפילה שתכנה הוא צרכי היחיד, ולא לתפילה שנועדה לצרכי רבים. הא ראייה, הרי בג' ברכות ראשונות ואחרונות של תפילת "שמונה עשרה" אין אדם רשאי להוסיף בקשות פרטיות, ובכל זאת תקנו חכמים את "זכרנו לחיים" בימי ראש השנה ויום הכיפורים, על אף שבקשה זו אינה משוייכת במהותה לברכה הראשונה.

ההבדל בין ההסבר של בעלי התוספות להסברו של ה"מרדכי", הניב את שני המנהגים שרווחו בקהילות אשכנז. היו שנהגו כדעת ה"מרדכי" שפיוטים שעניינם צרכי הכלל אינם נחשבים כהפסקה בתפילה, ולפיכך, הם נהגו לומר פיוטים הן בין "ברכת יוצר" לתפילת "שמונה עשרה" שהיא תפילת היחיד, ואף בחזרת הש"ץ, שהיא תפילת הציבור. אולם, היו שנהגו כדעת בעלי התוספות שאין היחיד רשאי להוסיף כל פיוט לתפילתו, גם לא כזה אשר נועד לצרכי הרבים, ולפיכך, הם לא אמרו פיוטים אלא בחזרת הש"ץ.

מנהג הגר"א: הנצי"ב, אשר שימש כראש ישיבת וואלאז'ין הנודעה, גם מבאר בתשובתו את מנהג הגר"א זצ"ל, אשר לפיו נהגו בשיבתו, שלא לומר כל פיוט בתפילה, ואף לא בחזרת הש"ץ, לבד מאשר בימים הנוראים וביום הפורים. מנהגו של הגר"א זצ"ל מבוסס על האמור במסכת סופרים (פרק י"ט הל' ח'), כי "בקושי התיירו" לומר "זכרנו לחיים". מכך אנו למדים, כי רק מחמת אימת הדין השוררת בימים אלו, התיירו לנו חז"ל להתחנן על נפשנו "זכרנו לחיים", אף על פי שמעיקר הדין אין להוסיף בקשות על נוסח התפילה של חז"ל [עיי"ש שהוסיף להוכיח]. כמו כן, ביום הפורים הוסיפו תפילה משום פרסום הנס.

דף ט/א צא וחשוב כמה שנים אחר חורבן הבית

השנה איננה שנת ה' תש"ע?!

"...באחד בשבת, תשעה עשר לחודש אדר שני, שנת חמשת אלפים ושבע מאות ושבעים לבריאת עולם, למניין שאנו מונים פה בני ברק...". משפט זה ודומיו הפותחים את הכתובה, מוכר לכל מי שעמד סמוך לחופה והקשיב ל"קריאת הכתובה". לאחר בקשת סליחה ומחילה מגדולי ישראל שתקנו נוסח זה, נציע נוסח מסורבל פחות - "באחד בשבת ... לבריאת עולם", ותו לא. לשם מה התוספת "**למניין שאנו מונים פה**"? וכי בקובה או בצילה אין מונים כך? לנושא זה נזקק תשב"ץ (שו"ת ח"א סי' ש"א), כפי שיבואר להלן.

סוגייתנו עוסקת בחישובים שונים של מניין השנים, ומהם עולה כי בית המקדש השני עמד על תילו עד שנת ג' אלפים ותתכ"ח שנים לבריאת העולם. בגמרא (ערכין י/ב) גם מבואר, כי בית המקדש השני חרב במוצאי שביעית, כלומר, בשנה שלאחר שנת השמיטה. מעתה אין כל קושי לחשב את מועד שנת השמיטה, שהרי השנה שקדמה לחורבן, ג' תתכ"ז, היתה שנת שמיטה, ומשם ואילך יש לדלג שבע שנים במחזוריות קבועה. אולם, מתברר, כי הדבר אינו פשוט כלל ועיקר בשל שתי מחלוקות עקרוניות.

עשרות אלפי גמרות מודפסות ונלמדות לעילוי הנשמה המנוצחת בעמוד הגמרא

הקדם והנצח

את נשמות יקיריך ז"ל

שיום הזיכרון שלהם חל בחודשים:
כסלו - טבת - שבט - אדר

בגמרא המיוחדת "מהדורת נר תמיד" בהוצאת "מאורות"

לפרטים והרשמה: (שני) טל. 03-5775307 פקס. 03-7601020

כי נר מצוה ותורה אור

באיזו שנה אירע החורבן: לדעת רש"י (ד"ה "כי מעינת"), אכן, החורבן אירע בשנת ג' תתכ"ח, ומכאן, ששנת ג' תתכ"ז שקדמה לה היתה שנת שמיטה. אולם, רשב"ם (בתוס' בעמוד ב') חולק על כך וסובר, כי בית המקדש השני חרב בשנה שלאחר מכן, בג' תתכ"ט, אך שנה זו אינה נמנית במניין שנות קיומו של בית המקדש השני, משום שבאותה שנה הוא לא עמד על תילו כל חודשי השנה. לדעתו, אם כן, שנת השמיטה חלה בג' תתכ"ח.

לעומת זאת הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פ"י הל' ה' בשם הגאונים), משלב בין שיטות רש"י והרשב"ם. לדעתו החורבן אירע בג' תתכ"ח, כשיטת רש"י, אך שנה זו עצמה היתה שנת שמיטה, כדעת הרשב"ם. ואילו המבואר בגמרא, כי בית המקדש השני חרב במוצאי שביעית, מתייחס לשנת האבל על החורבן, אשר היתה בשנה שלאחר מכן (ראה "מגיד הרקיע" ח"ב, פ"י י"ג).

לפנינו, אם כן, שתי שיטות. לדעת רש"י שנת השמיטה היתה בג' תתכ"ז, ולדעת הרשב"ם והרמב"ם השמיטה חלה בג' תתכ"ח. אלא, שעדיין לא באה שמיטה זו אל המנוחה ואל הנחלה. חישוב השנים מעלה את התוצאה הבאה: לדעת רש"י, השמיטה האחרונה חלה בשנת ה' תשס"ו, ולדעת הרמב"ם - בשנת ה' תשס"ז, בעוד כולנו נהגנו את שנת השמיטה בשנת ה' תשס"ח!!! **וכי במהלך הדורות חל בכלול במניין השנים?** או שמא יש מספר שיטות לחישוב מניין שנות קיום העולם? אכן כך הדבר! נחלקו הדעות, אם יש לחשב את חמשת הימים הראשונים לבריאת העולם כשנה שלמה, כלהלן.

אנו נוקטים [לפחות לצורך מניין השנים], כי בתשרי נברא העולם - "זה היום תחילת מעשיך". אולם, א' בתשרי אינו היום הראשון לבריאת העולם, כי אם ליצירת האדם הראשון, והעולם עצמו החל להברא חמשה ימים קודם לכן, בכ"ה באלול. מעתה, נחלקו הדעות לגבי מניין השנים. יש המונים את שנות העולם החל מן היום השישי לבריאת העולם, הלא הוא א' בתשרי. אולם, יש המונים (עיי' "בעל המאור" בסוגייתנו) את חמשת הימים הראשונים לבריאת העולם כשנה הראשונה, ואילו בא' בתשרי שבו נברא האדם הראשון, מתחילה השנה השנייה למניין שנות העולם.

הכל מסכימים כי חכמי התלמוד מנו את שנות העולם החל מיום א' בתשרי. אולם, כיום אנו נוהגים כדעה השנייה, שיש למנות את חמשת הימים הראשונים לבריאת העולם כשנה בפני עצמה. לפיכך, יש "להזיז" את התאריכים הנקובים בראש המאמר. כלומר, לדעת רש"י שנת ג' תתכ"ח היתה שנת שמיטה, ולדעת הרמב"ם השמיטה חלה בשנת ג' תתכ"ט [ראה בספר "כי היא חכמתכם ובינתכם", פרק ט"ז, מה הטעם לכך שאנו מונים באופן זה. ועיי"ש עוד בביאור דעת הגר"א בעניין זה. וע"ע בספר "ברכת כהן" עה"ת סי' קמ"ו שהאריך בזה].

ביררנו אם כן, באיזו שנה אנו נמצאים כיום, וכל שנותר הוא, איפוא, לברר, אם ההלכה היא כדעת רש"י או כדעת הרמב"ם. ובכן, לדעת כל הפוסקים, יש לנהוג כדעת הרמב"ם, ו"אין לזוז מהמנהג" (ראה "חזון איש" הל' שביעית סי' ג'; ס"ק ל"ג, וספר "שמיטת קרקעות" פ"ב הע' א'). כעת, מבינים אנו היטב את נוסח הכתובה "לבריאת עולם, למניין שאנו מונים פה", שהרי היו מנהגים אחרים, אשר לפיהם שנה זו אינה ה' תש"ע כי אם ה' תשע"א...

קטע יומי מתוך הגליון השבועי
"מאורות הדף היומי - לילדים"

סכת עבודה זרה • דף ב' • יום שני ו' באלול

יום יבוא ורק עם ישראל יקבל שכר

ילדים יקרים! מתחילים ללמוד את מסכת עבודה זרה, במסגרת הדף היומי. בנמים עברו היו עובדי אלילים רבים, ומסכת עבודה זרה עוסקת בענייני עבודה זרה ושיש להתרחק מעובדי עבודה זרה. בדפים הראשונים של המסכת עוסקת הגמרא בדברי אגדה.

הגמרא מספרת שלעיתים לבוא מביא הקב"ה ספר תורה ומניחו בחיקו ואומר: "מי שטעס בתורה יבוא ויקבל את שכרו". מיד מתקבצות כל האמות ודורשות שכר! מלכות רומי באה לקבל שכר. אומר לה ה': "במה עסקתם?" והם יענו: בנינו שוקים, מרחצאות, וגרמנו שיהיה שפע כלכלי, והכל כדי שעם ישראל יוכלו ללמוד תורה! ולכן מגיע לנו שכר כי עזרנו ללמוד תורה. יענה להם הקב"ה: שוטים שבעולם! כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם, לא לצורך עם ישראל.

כך יעברו כל אמות העולם לפני הקב"ה, כלם יטענו שהם עזרו לעם ישראל, והקב"ה ידחם מעל פניו, ורק עם ישראל יקבל שכר על דבקותו בתורה הקדושה במשך אלפי שנים. מחר נלמד את המשך המרתק של דברי אמות העולם לפני הקב"ה.

כל יום הילד שלך לומד,
מוסיף ידיעות בתורה!

למנוי לגליון לילדים חיגי:
1700-500-151
חודש היכרות חינם

חדש
ממאורות!

מסכת עבודה זרה הוריות

ללימוד הדף היומי עם הלכה למעשה

הצטרפו לרבות לומדי הדף היומי עם
"מאורות ההלכה"

הלכות יין נסך, טבילת כלים, עבודה זרה, פת עכו"ם,
בישולי עכו"ם וחלב עכו"ם.

49 ₪ ליחידה

מבצע! 10+2 גמרות מתנה*

מאורות ההלכה

הדפסה בהירה
וחדשה

לפרטים והזמנות: 1-700-500-151

להשיג במוקדי ההפצה בלבד (לא ניתן להשיג בחנויות הספרים)

משרדי מאורות - בני ברק: רח' וגמן 1 (פינת חתם סופר 5) וכסיום: רח' הזית 7 טל. 04-9040949

ובמוקדי המכירה בתאום מראש: קרית ספר: משפ' גלינסקי 3184000-057 אלעד: משפ' שטרנברג 9073145-03 פתח תקוה: משפ' אורלינסקי 9341170-03
בית שמש: משפ' נחמלי 02-9921948 נתניה: משפ' ויינברג 057-3110956 ביתר: משפ' נפחא 02-5807511 כרמלי: משפ' פורטוני 077-3009013

*למזמינים עד א' אלול תש"ע